

Aleksandar Medović, Muzej Vojvodine, Novi Sad

NAJBOLJE IZ PREISTORIJSKE VOJVODINE: STARČEVAČKA JEDNOZRNA PŠENICA, „KASNA“, I JUŽNOBANATSKI PROSO, „RANI“. FOSILNI¹ BILJNI OSTACI SA LOKALITETA STARČEVO – GRAD

Apstrakt: Osam decenija nakon prvih arheoloških istraživanja eponimnog arheološkog lokaliteta Starčevo – Grad sakupljeno je pet uzoraka za arheobotaničku analizu. Tri uzorka potiču iz dva objekta klasične faze Starčevo-Criş kulture (Starčevo IIB), dok su preostala dva uzeta iz ukopa iz rimskog perioda. Iako su neolitski uzorci oskudni nalazima, pružaju novi kvalitet u istraživanju biljne privrede u ovom periodu. Ovde su konstatovana semena običnog prosa (*Panicum miliaceum* L.). To je najraniji nalaz ove ratarske kulture u našoj zemlji. Sa druge strane, uzorci iz rimskog perioda ukazuju na to da je jednozrna pšenica (*Triticum monococcum* L.), glavna žitarica preistorijske Vojvodine, jedan od nosilaca ratarske proizvodnje na varvarskoj teritoriji u rimskom periodu.

Ključne reči: arheobotanika, Starčevo, Vojvodina, neolit, klasična faza Starčevo-Criş kulture (Starčevo IIB), rimski period / Sarmati(?).

PRIRODA KRAJA

Tromeđu Srema, Banata i Bačke nekada je činila nepregledna baruština. Na rastojanju od svega 50 km u Dunav se slivaju vodotoci Tise, Begeja, Tamiša i Save. Ovo stapanje vode na jugoistočnom delu Panonske nizije omogućilo je postojanje prirodnog levka, čiji obod na zapadu predstavljaju Fruška gora i fruškogorska i zemunska lesna zaravan, a njen istočni bok južnobanatska zaravan sa Deliblatskom peščarom. Ogromna količina vode u ravnici uslovlila je stvaranje najvrednijih prirodnih celina Vojvodine, tj. brenda iz njenog predmelioracionog perioda – ritove. Ritove odlikuje postojanje brojnih ostrva, ada, vodenih rukavaca, meandara, mrtvaja, rit-skih bara i močvara. Orografska i hidrografska raznolikost uticala je na stvaranje raznorodnih ekosistema u kojima se smenjuju ritske šume, livade, trstici, ševari. Ovakav vegetacioni mozaik čini ritove skoro neprohodnim terenom. U njemu su svoje stanište pronašle raznovrsne životinjske vrste. Eponimni arheološki lokalitet Starčevo – Grad podignut je na špicu lesne terase koji razdvaja dva bivša meandra Dunava u Vojlovačkom ritu. Teško je poverovati da su nekadašnja lovišta ribe, ptica, školjki, pa i manjih sisara, poput dabrova (Clason 1980), zamenile površine pod oranicama. Njih od poplava brani nasip, dok veliki broj odvodnih kanala reguliše podzemne vode. Dunav danas protiče oko 3,5 km zapadno od lokaliteta. Zamisao o tome kako je Vojlovački rit ranije izgledao može se dobiti ukoliko na

starom putu Beograd–Pančevo, tik pred ulazak u Pančevo,² baci pogled sa strane i ugleda „prašuma“ pod vodom. Nije čudo što je Marcelin,³ rimski istoričar iz IV veka, ukazivao na neophodnost unajmljivanja domorodaca kao vodiča u ovim krajevima Panonske nizije. Pre regulisanja donjeg toka, Tamiš je imao nekoliko rukavaca, krakova, koji su činili deltu preko koje se ulivao u Dunav. U Pančevačkom ritu, danas se nalaze njegovi napušteni tokovi, mrtvaje Vizelj i Sibnica (Živković i dr. 1972). Nadela je najveća rečna dolina na južnobanatskoj lesnoj terasi. Dugačka je svega 36 km i zaobilazi Starčevo sa istočne strane. Po svojim morfološkim osobinama slična je lesnim dolovima. Prosečna širina doline iznosi 200 m. Danas se Nadela mestimično razliva po dolini, plavi je i zabaruje. Na nekim mestima meandrirajući uzanim koritom po dolinskoj ravni. Od izvorišta do Omoljice, gde se spušta u aluvijalnu ravan Dunava, Nadela je usečena u južnobanatsku lesnu terasu. Nadela je mlađa od terase, a njena dolina predstavlja stari, napušteni predlesni tok Tamiša, koji je zasut tanjim slojem lesa.

Arheoklima

Neolitski sloj na lokalitetu Starčevo – Grad se datuje između 6920 ± 45 od danas (kalibrisano 5808 ± 50 g. p. n. e. [CalPal2007_HULU]) do 6545 ± 105 od danas (5496 ± 96 g. p. n. e. [CalPal2007_HULU]) (Biagi and Spataro 2005). Krajnja granica datovanja predstavlja klimaks prvog klimatskog optimuma u holocenu, koji se u starijoj literaturi naziva i atlantskim periodom (sl.

1). To je ujedno najtopliji period u postglacijalnoj eri. Međutim, ovo otopljenje se nije osetilo istovremeno u celoj Evropi, a nije bilo ni istog intenziteta (Davis et al. 2003). U prvoj polovini šestog milenijuma pre nove ere, u centralnim delovima istočne Evrope, srednja godišnja temperatura je bila viša za 1–1,5°C, dok je srednja temperatura najhladnijeg meseca u godini bila viša za oko 0,5°C. Srednja temperatura najhladnijeg meseca je tek nešto viša od današnje.

Prvi klimatski optimum holocena karakteriše veoma vlažna i relativno topla klima.⁴ U ovom periodu se bukva, hrast i druge termofilne biljke šire centralnom Evropom. Zbog toga se ovaj period takođe naziva i „interglacijalni period bukve“ ili „atlantski period hrasta“ (Ellenberg 1996).

Pedološke karakteristike okruženja naselja i njegova prirodna vegetacija

Terasni les se ističe odsecima i kosinama visine 2–6 m. Na lesnoj terasi uz Dunav, od naselja Jabuke do Omoljice, prostire se oko 6 km širok pojas černozema sa znacima oglejavanja u lesu (Nejgebauer i dr.). Ovaj varijetet černozema nastao je kao posledica povremenog kvašenja i močvarenja donjih delova lesa podzemnim vodama (Živković i dr. 1972). Međutim, svojim dubokim humusnim horizontom, pogodnim mehaničkim sastavom, odličnom strukturom, vrlo dobrim vodnim i vazдушnim režimom, ovo zemljište crno-mrkih nijansi svrstava se u visokoproduktivna zemljišta. Uz dobru obradu i optimalnu količinu vlage daje i najveće prinose u poljoprivrednoj proizvodnji. Ovaj černozem leži na

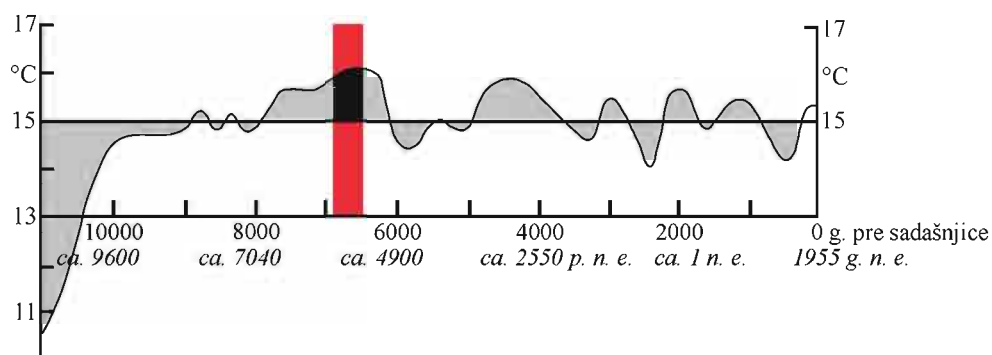
76–80 m nadmorske visine. Zemljište Vojlovačkog rita čini ritska crnica, beskarbonatna.

Na karti Banata⁵ koja je nastala između 1769. i 1772. za potrebe Austrougarske monarhije oranice su ucrtane južno i istočno od Starčeva, odnosno uz Nadelu, sa obe strane, sve do njenog uticanja u Vojlovački rit (sl. 2). Severozapadno od naselja se prostirala šuma. Prirodna šuma u ovom delu Vojvodine je tipična šuma lipe i hrasta lužnjaka (*Tilieta-Quercetum crassiusculae typicum*) (Славнић 1952; Парабућски и Јанковић 1978). Ove relativno svetle i suve, te zbog toga i prohodne šume razvijaju se van dohvata poplavnih voda. Međusobni prostorni odnos naselja prema obradivim površinama i šumi se tokom vremena menjao na štetu šume, a u korist oranica. Tako je na ovom prostoru u neolitu dominirala šuma, što se preokrenulo već u rimskom periodu, a u XVIII veku se najveći deo starčevačkog atara nalazio na prostoru istočno od Nadele.

ARHEOBOTANIČKA ANALIZA

Klasična faza Starčevo-Criş kulture (Starčevo IIB)

Prilikom arheoloških istraživanja 2007. godine otkrivena su dva arhitektonska objekta koji se datuju u klasičnu fazu starčevačke kulture. Dok je objekat sa dve pravougaone osnove imao stambenu funkciju, pretpostavlja se da je objekat jedne kružne osnove sa levkastim udubljenjem predstavljao pomoćni objekat kuće. Dva uzorka za arheobotaničku analizu⁶ uzeta su sa dna objekta 1 (Живковић 2008: сл. 13 и 15). Jedan uzorak

Slika 1. Rekonstrukcija srednjih godišnjih temperatura vazduha severne zemljine polulopte u poslednjih 10.000 godina (izmenjeno po Schönwiese 1995). Markirano: Starčevo IIB faza.

Abb. 1. Bodennahe nordhemisphärische Mitteltemperaturen der letzten 10.000 Jahre (verändert nach Schönwiese 1995). Markiert: Starčevo IIB-Phase.

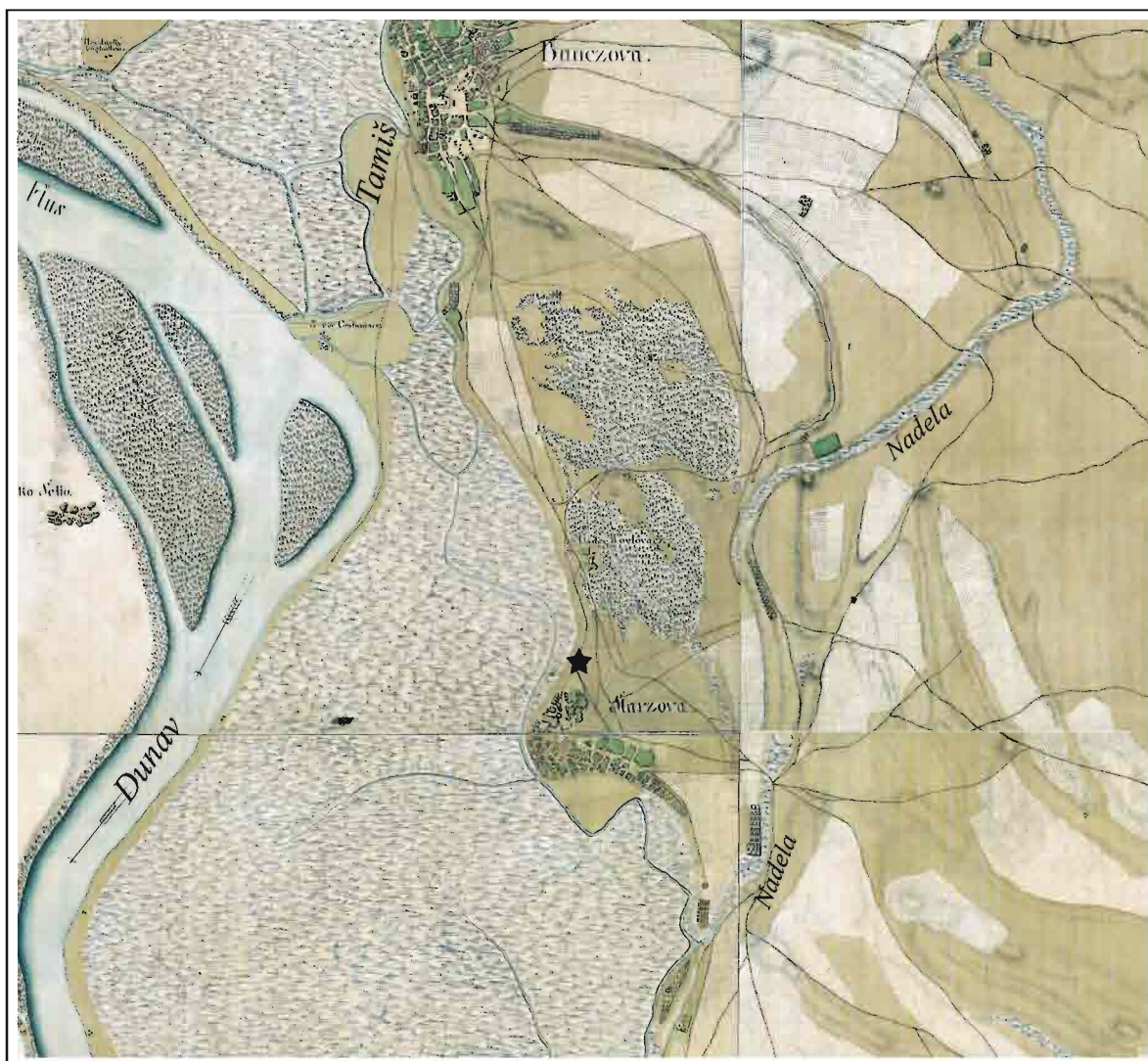
iz objekta 2 (Живковић 2008: сл. 14 и 15) uzet je sa podnice u zoni gde je pronađeno jedanaest keramičkih tegova za ribarsku mrežu i jedan veći fragment žrnja.

Iako se po broju nalaza ne razlikuje od nalaza sa drugih naselja starčevačke kulture u regionu (Borojević 2006), tri uzorka sa lokaliteta Starčevo – Grad pružaju novi kvalitet u istraživanju biljne privrede u mlađem neolitu. Iz objekta 2 su izdvojena tri semena običnog prosa (*Panicum miliaceum* L.). Ovo je trenutno najstariji nalaz pomenute ratarske kulture u našoj zemlji. Iako se verovalo da je poreklom iz Kine, sve veći broj nalaza iz Evrope koji se datuju u period od pre 5.000 g. p. n. e. ukazuju da se drugi centar domestikacije prosa verovatno nalazio u istočnoj Evropi (Hunt et al. 2008). Osim na ovom lokalitetu, semena prosa su dokumentovana još samo na jednom lokalitetu Starčevo-Criș kulture,

Glăvăneștii Vechi, na severoistoku Rumunije. Najraniji nalazi prosa kod nas su dokumentovani u vinčanskom sloju na Gomolavi (van Zeist 2003).

Osim semena prosa, izdvojena su zrna i delovi klasa jednozrne (*Triticum monococcum* L.) i dvozrne (*Triticum dicoccon* Schrank) pšenice, kao i jedno zrno ječma (*Hordeum vulgare* L.). U uzorku sa podnice kuće pronađene su i dve ugljenisane orašice njivskog vijušca (*Fallopia convolvulus* [L.] Á. Löve). Orašice ovog jednogodišnjeg, segetalnog korova su u preistoriji bile vrlo rado sakupljane i korišćene u ishrani ljudi (Behre 2008).

Na osnovu otisaka na keramici i nekoliko ugljenisanih zrna Jane Renfrew (1979) izdvojila je sledeće biljne vrste na lokalitetu Starčevo - Grad: jednozrna pšenica, dvozrna pšenica, ječam (plevni), grašak (*Pisum sativum* L.), dren (*Cornus mas* L.), šumska jabuka (*Pirus malus* L.).

Slika. 2. Starčevo pre regulisanja toka Dunava. Karta Banata sa kraja XVIII veka.
Abb. 2. Dorf Starčevo vor der Melioration. Josephinische Landesaufnahme (zweite Hälfte 18. Jh.).

Na tri lokaliteta klasične faze starčevačke kulture u Mačvi (Borojević 2006) inventar ugljenisanih nalaza proširuju fosilni ostaci patuljaste pšenice, obične/tvrde pšenice i ječma (goložrni). Stara narodna izreka „zrno po zrno pogača“ izgleda da ima smisla kada su u pitanju malobrojni nalazi fosilnih biljnih ostataka iz ranog neolitskog perioda. Da bi se dobila jedna reprezentativna slika o prvim ratarima na ovom prostoru, potrebno je arheobotanički istražiti veći broj uzoraka sa većeg broja lokaliteta.

Rimski period / Sarmati (?)

Objekat 2 (pravougaona kuća) remeti mlađi ukop u kom je otkriveno nekoliko fragmenata antičke, provincijske terra sigillatae (Живковић 2008). Iz ovog ukopa uzeta su dva arheobotanička uzorka. U odnosu na neolitske uzorke broj nalaza je skoro deset puta veći, a broj identifikovanih taksonomskih jedinica tri puta (tab. 1). Jednozrna pšenica, dvozrna pšenica, ječam, verovatno obična pšenica (*Triticum* spp. L.)⁷ i ovas (*Avena* spp. L.)⁸ čine inventar strnih žita, dok je obični proso jedini predstavnik prosolikih žita. Jedno seme lana (*Linum usitatissimum* L.) ukazuje na to da su, sem žitarica, uzgajane i biljke čija semena su bila izvor ulja, a stabiljke korišćene za dobijanje vlakana za proizvodnju tekstila.

U dva rimska uzorka dominiraju nalazi jednozrne pšenice i prosa. Jednozrna pšenica se, pored „pritiska“ obične pšenice, održala veoma dugo na ovim prostorima (Medović 2008; 2009). Ona je dominirala oraničnim poljima Vojvodine skoro sedam milenijuma, a možda i više!? Mogući razlog dugog opstanka treba tražiti u njejoj robusnosti. Verovatno je ova osobina, kao i mogućnost da se prilagodi različitim klimatskim uslovima (vidi sl. 1) imala veći značaj od mnogo većeg prinosa „razmažene“ obične pšenice koja zahteva intenzivnu negu, tj. bolju obradu zemljišta. Stoga ne čudi što je na varvarskom tlu jednozrna pšenica i dalje bila visoko rangirana.

Mineralizovani nalazi

Devedeset sedam mineralizovanih semena običnog burjana ili apte (*Sambucus ebulus* L.) pronađeno je u pet uzoraka na lokalitetu Starčevo – Grad. Čak osamdeset šest nalaza potiče iz ranog neolitskog perioda. Ukupan broj svih ugljenisanih nalaza iz ovog perioda je tri puta manji. Između ostalih, problematiku pojave neugljenisanih, odnosno mineralizovanih semena običnog burjana u arheobotaničkim uzorcima komentarisali su

H. Kroll (1983) i W. van Zeist (2003). Smatram da ova neugljenisana semena apte pripadaju slojevima u kojima su pronađena. Međutim, ostaje nerazjašnjeno pitanje koju ulogu je apta imala u prošlosti i da li njena mineralizovana semena treba da se vrednuju isto kao i ugljenisani nalazi.

Ovde je izdvojen samo jedan ugljenisan nalaz apte u neolitskom sloju, dok je 14 pronađeno u sarmatskim (?) uzorcima. Plodovi apte mogu da se koriste u brojne svrhe: u ishrani, ukoliko se prethodno termički prerade, kao slabi bojadisari za tkanine, ali i za bojenje jela, u narodnoj medicini. Međutim, ova višegodišnja zeljasta biljka spada u korovske biljke. Tako je reč apta na bunjevačkom jeziku postala sinonim za šikaru, gustiš koji se obično nalazi na kraju njive, kao međaš dva atara (Peić i Bačlija 1990). Ona se pojavljuje na svim poremećenim površinama. Tako je moguće da su izuzetno robusna semena apte dospela u zemlju na tek razrušenim ili napuštenim preistorijskim objektima i tu se očuvala u neugljenisanom obliku. Ovaj zaključak bi više odgovarao za interpretaciju neolitskih nalaza apte. Ipak, ugljenisana semena više ukazuju na korovski karakter običnog burjana, odnosno na sakupljačke aktivnosti stanovnika naselja.

ZAKLJUČAK

Arheobotaničkom analizom tri uzorka sa eponimnog arheološkog lokaliteta Starčevo – Grad utvrđena su dva značajna nalaza. Sa jedne strane, u uzorcima ranog neolitskog perioda, u fazi Starčevo IIB, konstatovano je najranije prisustvo prosolike žitarice, običnog prosa, na našim prostorima, a, sa druge, u uzorcima iz rimskog perioda je konstatovano da je na sarmatskim (?) oranicama jednozrna pšenica i dalje jedna od glavnih ratarskih kultura. Ova vrsta pšenice obeležila je ratarsku proizvodnju kroz celu preistoriju, od njenih samih početaka, odnosno od starčevačke kulture do rimskog perioda, pa i kasnije na tzv. varvarskim teritorijama.

Datovanje	Neolit / Starčevo IIB			Rimski period / Sarmati (?)		
Takson / Objekat	2	1	1			
Ugljenisani nalazi						
Strna žita						
<i>Triticum monococcum</i>	2			88	74	Jednozrna pšenica
<i>T. monococcum</i> , račve klasića	1		1	160	66	Jednozrna pšenica, račve klasića
<i>Hordeum vulgare vulgare</i>				9	11	Nepravilni šestoredi (četvoredi) ječam
<i>Hordeum vulgare</i>	1					Ječam
<i>Triticum dicoccon</i>	cf. 2			4		Dvozna pšenica
<i>T. dicoccon</i> , račve klasića	cf. 1		1	7		Dvozna pšenica, račve klasića
<i>Avena</i> spp.				2	3	Ovas
<i>Triticum</i> spp.				5	3	Pšenica, sitnozrna
Cerealia indeterminata	5	1	2	33	30	Neidentifikovane žitarice
Prosolika žita						
<i>Panicum miliaceum</i>	3			98	36	Obični proso
Uljarice / tekstilne biljke						
<i>Linum usitatissimum</i>				1		Lan
Voće						
<i>Sambucus ebulus</i>			1	2	12	Obični burjan
<i>Rubus</i> spp.					1	Kupina/malina
Korovi / ruderalne biljke						
<i>Fallopia convolvulus</i>	2			67	15	Njivski vijušac
<i>Digitaria sanguinalis</i>				41	8	Crvena svračica
<i>Chenopodium album</i>				31	27	Obična pepeljuga
<i>Echinochloa crus-galli</i>				23	7	Korovsko proso
<i>Setaria viridis</i>		cf. 1		9	3	Zeleni muhar
<i>Solanum nigrum</i>	1			4	1	Obična pomoćnica
<i>Trifolium</i> -tip				4	7	Detelina-tip
<i>Agrostemma githago</i>				3		Kukolj
<i>Verbena officinalis</i>				3	2	Obična vrbena
<i>Polygonum aviculare</i>				2	5	Ptičji dvornik
<i>Schoenoplectus mucronatus</i>					1	Šiljati oblič
<i>Bromus</i> spp.				1		Klasača
<i>Plantago lanceolata</i>				1		Uskolisna bokvica
<i>Polycnemum</i> spp.				1		Jelica
<i>Polygonum persicaria</i> -tip				1	3	Obični dvornik-tip
<i>Teucrium</i> -tip				1		Dubac-tip
Familija						
Poaceae		1		6	2	Trave
Lamiaceae				1		Usnatice
Ukupno	18	3	5	608	317	
Mineralizovani nalazi						
<i>Sambucus ebulus</i>	4	18	64	2	9	Obični burjan
Ugljenisano drvo						
Rastresito porozno drvo, listopadno	3		3			Rastresito porozno drvo, listopadno
Ostalo						
<i>Phragmites communis</i> , delovi stabljike				1		Obična trska

Tabela 1. Starčevo – Grad 2007. Makrofostlini ostaci biljaka.
 Tabelle 1. Starčevo – Grad 2007. Verkohlte und mineralisierte Pflanzenfunde.

NAPOMENE

- ¹ Ugljenisani i mineralizovani generativni delovi biljaka.
- ² Naziv Pančevo vodi poreklo od staroslovenske reči *Pa(n)čina* koja je bila naziv za stajaću vodu, odnosno močvaru.
- ³ The Roman History of Ammianus Marcellinus, XVII, 13, 4.
- ⁴ Usled otopljenja došlo je do otapanja glečera, kao i do povećanja nivoa mora. Oko 5.500 g. p. n. e. prekinuta je kopnena veza Evrope sa Malom Azijom kod Bosfora. Crno more, koje je ranije bilo jezero, povezalo se sa Mediteranom.
- ⁵ Josephinische Landesaufnahme, razmera oko 1 : 28.800.
- ⁶ Jedan uzorak zemlje za arheobotaničku analizu iznosi 10 l.
- ⁷ U uzorcima su izdvojena sitna, nedozrela zrna verovatno ove vrste pšenice.
- ⁸ Bez prisustva osnova cveta ili plevica u uzorku, nemoguće je odrediti da li pronađena zrna pripadaju kulturnoj vrsti, običnom ovsu (*Avena sativa* L.), ili korovskom, njivskom ovsu (*Avena fatua* L.).

LITERATURA

- Живковић, Маја. Заштитна археолошка истраживања околине налазишта „Град“ Старчево. *Грађа за истраживање сџоменика културе Војводине* 22–23 (2008): 107–126.
- Парабућски, Станија и Милорад Јанковић. Покушај утврђивања потенцијалне вегетације Војводине. *Мајица српска. Зборник за иприродне науке* 54 (1978): 5–20.
- Славнић, Живко. Низинске шуме Војводине. *Зборник Мајице српске. Серија иприродних наука* 2 (1952): 17–38.
- Behre, Karl-Ernst. Collected seeds and fruits from herbs as prehistoric food. *Vegetation History and Archaeobotany* 17 (2008): 65–73.
- Biagi, Paolo and Michela Spataro. New Observations on the Radiocarbon Chronology of the Starčevovo-Criş and Körös Cultures, in: Lolita Nikolova, John Fritz and Jude Higgins (eds.) *Prehistoric Archaeology & Anthropological Theory and Education*. Reports of Prehistoric Research Projects 6–7. Salt Lake City, Utah: International Institute of Anthropology (2005): 35–40.
- Borojević, Ksenija. *Terra and Silva in the Pannonian Plain: Opovo agro-gathering in the Late Neolithic*. BAR International Series 1563. Oxford: Archaeopress, 2006.
- Clason, Antje T. Padina and Starčevo: Game, Fish and Cattle. *Palaeohistoria* 22 (1980): 141–173.
- Davis, Basil; Simon Brewer, Anthony Stevenson and Joel Guiot. The temperature of Europe during the Holocene reconstructed from pollen data. *Quaternary Science Reviews* 22 (2003): 1701–1716.
- Ellenberg, Heinz. *Vegetation of Central Europe with the alps in ecological, dynamic and historical view*. Stuttgart: Ulmer, 1996.
- Hunt, Harriet V.; Marc Vander Linden, Xinyi Liu, Giedre Motuzaitė-Matuzevičiūtė, Sue Colledge and Martin K. Jones. Millets across Eurasia: chronology and context of early records of the genera. *Panicum and Setaria* from archaeological sites in the Old World. *Vegetation History and Archaeobotany* 17 (2008): 5–18.
- Kroll, Helmut. *Kastanas: Die Pflanzenfunde*. Prähistorische Archäologie in Südosteuropa 2. Berlin: Verlag Volker Spiess, 1983.
- Medović, Aleksandar. Gamzigradski ratari – dva koraka napred, jedan korak nazad. *Pag Myzeja Bojvodine* 50 (2008): 151–173.
- Medović, Aleksandar. Čuruški krupnik iz 4. veka – u čvrstom zagrljaju njivskog poponca i njivskog vijušca. *Pag Myzeja Bojvodine* 51 (2009): 147–157.
- Nejgebauer, Viktor; Bogosav Živković, Đorđe M. Tanasijević i Nikola Miljković. *Pedološka karta Voјvodine 1 : 50.000*. Novi Sad: Institut za poljoprivredna istraživanja – Novi Sad, 1971.
- Peić, Marko i Grgo Bačlija. *Rečnik bačkih Bunjevaca*. Novi Sad: Matica srpska, Subotica: Subotičke novine, 1990.
- Renfrew, Jane M. The First Farmers in South East Europe. In: Udelgard Körber-Grohne (ed.) *Festschrift Maria Hopf. Archaeo-Physika* 8. Köln: Rheinland-Verlag GmbH (1979): 243–265.

Schönwiese, Christian-Dietrich. *Klimaänderungen: Daten, Analysen, Prognosen*. Berlin: Springer, 1995.

Van Zeist, Willem. Plant husbandry and vegetation of Tell Gomolava, Vojvodina, Yugoslavia. *Palaeohistoria* 43/44 (2003): 87–115.

Živković, Bogosav; Viktor Nejgebauer, Đorđe Tanasijević, Nikola Miljković, Lazar Stojković i Petar Drezgić. *Zemljišta Vojvodine*. Novi Sad: Institut za poljoprivredna istraživanja Novi Sad, 1972.

Aleksandar Medović

DAS BESTE DER PRÄHISTORISCHEN VOJVODINA:
DIE „FRÜHE“ SÜDBANATISCHE RISPENHIRSE UND DAS „SPÄTE“
EINKORN AUS STARČEVO
Fossile Pflanzenreste aus Starčevo-Grad

Zusammenfassung

Schlüsselworte: Archäobotanik, Starčevo, Vojvodina, Serbien, Neolithikum, klassische Phase der Starčevo-Criș-Kultur (Starčevo IIB), römische Kaiserzeit/Sarmaten (?).

Acht Jahrzehnte nach den ersten systematischen Ausgrabungen der eponymen archäologischen Fundstelle Starčevo-Grad in der Nähe Belgrads und vor dem Eisernen Tor wurden fünf Proben für die archäobotanische Untersuchungen entnommen. Drei Proben werden in die klassische Phase der Starčevo-Criș-Kultur datiert (Starčevo IIB; erste Hälfte 6. Jahrtausend v. Chr.). Eine Probe stammt aus einem rechteckigen Haus (Objekt 2) und zwei aus einem trichterförmig eingetieften Hilfsobjekt des Hauses (Objekt 1). Die zwei weiteren Proben wurden aus einer Grube aus der römischen Kaiserzeit entnommen.

Neolithische Funde waren sehr dürftig. Dennoch kann man von einer neuen Qualität in der Forschung der Pflanzenwirtschaft dieser Periode reden. Hier wurden die altäteste Funde von Rispenhirse (*Panicum miliaceum* L.) in Serbien entdeckt. Vielzahl der Einkornfunde (*Triticum monococcum* L.) aus der römischen Kaiserzeit sprechen dafür, dass die wichtigste Weizenart der prähistorischen Vojvodina immer noch einen hohen Stellenwert im barbarischen/sarmatischen Ackerbau hatte.

